

Oponentský posudok na diplomovú prácu

„Vplyv Slovenského národného povstania na ústavnú situáciu Československa“

Diplomant: Michaela Tabaková
Praha 2008

- I. Diplomantka si na svoju analýzu vybrala tému, ktorá, ako sa na prvý pohľad zdá, je uzatvorenou etapou základného historického výskumu. Napokon to aj sama priznáva v úvode práce, keď chce predovšetkým sama pre seba otvoriť príležitosť „nahliadnuť hlbšie“ do uvedeného historického obdobia a lepšie ho pochopiť, respektíve vnímať význam Slovenského národného povstania v kontexte národno-emancipačných politických a ústavných projektov. Z uvedeného teda ani nevyplýva ambícia autorky priniesť nové poznatky ani novú interpretáciu dejinných udalostí. Ťažisko práce, tak ako vyplýva z porovnania jej jednotlivých častí, je pravdepodobne v kapitolách III., IV. a V., v ktorých sa detailne a so zmyslom pre analýzu kľúčových dejinných faktorov odvíja deskripcia politických rokovaní a postavenia jednotlivých mocenských centier a vyústenie rokovaní o ústavnoprávnych koncepciách do politických aktov či do formy ústavnoprávnych noriem. Nad tento rámec a cieľ práce však diplomantka nechce ísť. Ak jej základným východiskom je, a to sa dá vyčítať až zo záverečných stručných viet, že SNP bolo bránou k emancipácii národa a že tá sa mala nakoniec aj tak skončiť osamostatnením (vid' str. 49: „...po prvý krát Slováci vystúpili ako národ, aby bojovali za svoju vec a otvorili si tak cestu k rovnosti, ktorá po mnohých úskaliach mala nakoniec aj tak skončiť osamostatnením.“), potom však záver práce naznačuje niečo, k čomu celá predchádzajúca analýza nevedie. Zdá sa mi teda, že metodologicky je práca ahistorická, lebo podsúva dejinným udalostiam deterministický nádyh (ktorý však nie je doložený). Čo však zo všeobecných pripomienok chcem v tejto súvislosti pripomenúť, je základná koncepčná otázka slobody, ktorá, ak je s emancipáciou národa spájaná, je v pere diplomantky oslobodená od akejkoľvek vazby na ideu slobody. Je inými slovami jedno, v akom režime samostatný štát existuje? a je sloboda národa možná a funkčná aj v spoločnom štáte s inými národmi? SNP istotne prispelo k uznaniu slovenského národa ako konštitutívneho národa v Československu a to aj tými prevojnovými ústavnými činiteľmi, ktorí sa k takej koncepcii národa nehlásili. SNP istotne prispelo aj k tomu, že legitimita emancipácie národa bola viazaná na protifašistický zápas. Diplomantka intuitívne a v náznakoch o kvalite slobody a emancipácii národa síce hovorí, ale v kontexte záverečných vyjadrení je to nedostačujúce. Ospravedlniť už dávno ospravedlnené a hľadať v tom neoverené a v práci nedokázané skutočnosti, považujem za určitý deficit práce. Samozrejeme, že môžeme súhlasiť s tým, že všetko, čo sa odohralo v histórii predurčuje prítomnosť, ale nie vždy v kauzalite jednotlivostí dejov a udalostí.
- II. V pomerne rozsiahlych úvodných dvoch kapitolách, ktoré sú skôr prehľadom a pripomienkou historických faktov, diplomantka nie veľmi zodpovedne pracuje

s prameňmi. Kládne historické fakty paralelne vedľa seba bez toho, že by im pre uvedenú tému práce pripisovala interpretačný význam. Vytvára to dojem skôr „reťazenia“ faktov, ktoré sme kedysi na strednej škole v hodinách dejepisu museli memorovať. Istotne by napríklad bola zaujímavá skica, ktorá mohla byť venovaná V. Šrobárovi, ako reprezentantovi Slovákov v českom politickom a kultúrnom prostredí, ako osobnosti, ktorá zastávala tak v predvojnom aj v povstaleckom Slovensku významné ústavné a revolučné funkcie. Prečo sa mu autorka nevenuje viac, ak ho vníma (na str. 5) ako najkonceptnejšieho slovenského politika...? V týchto častiach práce sa aj najviac diplomantka opiera o pramene, s ktorými nepracuje s kritickým nadhľadom. Internetové zdroje, ktoré uvádza sú samy o sebe zdroje sekundárne a nielen to, sú dosť rozporuplné vo vzťahu k interpretácii dejinných súvislostí. Takisto napríklad na str. 13 uvedená tabuľka je príliš schématická. Čerpanie poznatkov z uvedených zdrojov má potom dopad aj na nesúvislé vnímanie hlavných článkov predvojnového politického systému: na str.4 sa hovorí o problémoch politického systému, avšak hoci sa s nimi operuje, vnímajú sa len alebo ako rozpad koalície, či rezignácie kabinetov alebo ako akty menovania úradníckych vlád. To je istotne málo. Takisto skratkovito a veľmi neodborne pôsobí výrok na str.9 o tom, že spôsob volieb (rozumej voľby do slovenského snemu v roku 1938) „...bol stanovený odpoveďou na otázku? Chceš nové slobodné Slovensko?“ Navádza to čitateľa na to, že spôsob volieb je svojou formou plebiscit?, a ďalej v závere argumentácie, že teda výsledok volieb je dokladom, že Slováci- odtrhnutí od bývalého teritoria, osamostatnení od iných národnostných skupín, odblokovaní od liberálnej politickej súťaže jednoznačne a bezdychu sa oduševnelo a slobodne vyjadrili ku svojej slobode? Podobne aj na str. 12. sa zdá, že termín – autonómny štát- má vyjadriť kvalitu „suverénneho“ štátu.

- III. Naznačená zložitosť procesu zjednocovania dvoch prúdov domáceho odboja je dobre vystihnutá aj tu však je azda zbytočné sa do detailu venovať činnosti partyzánskych skupín. Táto poznámka len dokladá, že autorke predsa len celkovo chýba selekcia historických faktov vo vzťahu k téme práce. Podobne aj popis vzniku a obsah tzv. Benešových dekrétov je dostatočne známy a pre účely práce by možno stačila pripomienka o ich legitímnej existencii.
- IV. Čitateľ môže byť napokon trochu pomýlený v tom, z čoho vlastne vychádzala SNR, ak sa podľa diplomantky neopierala o duch ústavy ČSR? Patrílo by sa možno rozobrať ústavné princípy, ktoré z textu intuitívne vnímame, ale ich podstatu si musíme domyslieť: je to suverenita ľudu prejavovaná v povstaní, je to tiež pluralita odboja a konsenzualita, je to obnova československého štátu, ale v inej podobe atď., je to idea humanizmu, je to zmysel pre racionálnu a demokratickú organizáciu organizáciu moci?
- V. Diplomovú prácu považujem za vhodnú na postúpenie pred komisiu pre obhajoby.